

No. 97

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

Aan: **Minister-President**

ZEER GEHEIM

cc Hr Ms Ambassadeur
te Parijs

T
DGPZ
DGES

Het Frans-Nederlandse overleg, dat op initiatief van Generaal de Gaulle op 31 augustus j.l. te Parijs heeft plaatsgevonden, is als volgt verlopen.

Van 11:30 - 13:15 hebben op het Elysée de besprekingen plaats gehad tussen President de Gaulle, Minister-President Debré en de Franse Minister van Buitenlandse Zaken, Couve de Murville, en van Nederlandse zijde Minister-President de Quay en ikzelf. Na het déjeuner, waarbij aanzaten de beide Ambassadeurs, enige Franse functionarissen (waaronder de Heer Carbonnel, Secretaris-Generaal aan de Quay d'Orsay alsmede de Heer Wormser) en leden van de Nederlandse Ambassade, is het overleg te 14:40 hervat in aanwezigheid van Ambassadeur Beyen en zijn Franse ambtgenoot te Den Haag, baron de Beauverger. De besprekingen vonden plaats in een aangename sfeer en kenmerkten zich door grote openhartigheid van beide zijden. Te 16:10 verliet de Nederlandse delegatie het Elysée.

De ochtendbespreking werd geopend door Generaal de Gaulle, die de vraag stelde of de Nederlandse Regering de internationale saamhorigheid van de Westelijke mogendheden en de consultatiemachinerie tussen de verschillende landen der Westelijke alliantie voldoende en bevredigend acht. Ik heb deze vraag ontkennend beantwoord. Hierop vroeg de President wat volgens de mening van de Nederlandse Regering zou moeten geschieden om de bestaande situatie te verbeteren. Hoewel het juister ware geweest indien Generaal de Gaulle, die immers de initiatiefnemer van de bespreking was en daarenboven een aantal voorstellen zelf

-ter-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 2 -

Aan:

ter tafel heeft gebracht tijdens zijn onderhoud met Kanselier Adenauer, het onderhoud had geopend met zelf een exposé te geven, had zijn vraagstelling het voordeel dat van Nederlandse zijde, zonder controversieel op te treden, een duidelijke uiteenzetting kon worden gegeven. Dit heb ik dan ook gedaan en uitvoerig betoogd dat en waarom de Nederlandse Regering, gesteund door een bijkans unaniem parlement, de NATO-alliantie alsmede de verschillende Europese integratie-overeenkomsten als de hoeksteen blijft beschouwen van haar Atlantisch en Europees beleid. Hoewel ook Nederland bepaaldelijk niet gelukkig is over de houding van de Verenigde Staten in vele kwesties, waarbij buiten-Europese belangen van West-Europa rechtstreeks betrokken zijn, en voorts van mening is, dat ook aan de solidariteit van de West-Europese landen nog wel wat ontbreekt, zou het haar niet mogelijk zijn mee te gaan met plannen en constructies, die aan de NATO afbreuk zouden doen en de o.a. door de Verdragen van Rome in het leven geroepen thans bestaande Europese integratie-structuur naar letter of geest zouden ondermijnen. Voorts is de Nederlandse Regering van oordeel, dat gewaakt dient te worden tegen een politieke en economische splitsing van het continent, zodat plannen tot het opzetten van een politieke consultatiemachine, die zich zou beperken tot de zes landen der Europese Gemeenschap en niet Engeland zou omvatten, voor ons moeilijk aanvaardbaar zouden zijn. Tenslotte heb ik erop gewezen, dat naar het oordeel der Nederlandse Regering er onderwerpen zijn die dusver door sommige landen eenzijdig nationaal worden beslist (waarbij ik noemde defensiekwesties, die typisch onder de NATO vallen), doch die bepaaldelijk niet buiten gemeenschappelijk overleg zouden kunnen worden gehouden. Indien bij een toekomstige hechtere internationale

-consultatie-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 3 -

Aan:

consultatie en samenwerking dit soort problemen aan het overleg zouden blijven onttrokken worden, zou zulks eveneens moeilijk aanvaardbaar zijn. Na deze uiteenzetting heeft Minister-President de Quay uitdrukkelijk bevestigd, dat e.e.a. het standpunt van de Nederlandse Regering, de Staten-Generaal en de publieke opinie weergaf.

Generaal de Gaulle was kennelijk teleurgesteld door dit betoog en begon met te zeggen, dat hij de indruk had dat Nederland dus eigenlijk niets wilde. Ik heb dit met klem ontkend en erop gewezen, dat Nederland bereid is om iedere constructie, die met de zoeven door mij genoemde reserves rekening hield, positief tegemoet te treden. Daarbij heb ik opgemerkt, dat, naar onze mening, het niet zozeer het gebrek aan competente organen is, doch veel meer de dusver niet voldoende aanwezige wil om tot gemeenschappelijke standpunten te komen, die oorzaak is van de onvoldoende Westelijke solidariteit. Ik heb herinnerd aan het bestaan van de Ministerraad der WEU, der EEG, der NATO en voorts de vele malen dat de Ministers elkaar ad hoc ontmoeten. Generaal de Gaulle bestreed ons standpunt en gaf een lang exposé, waarvan ik het volgende releveer.

Ondanks vele pogingen en een maximum aan goede wil is het niet gelukt Amerika tot een werkelijke geallieerde van Europa te maken en tot het besef van de lotsverbondenheid van het Westen op de gehele aarde. Het was een melancholiek feit dat Amerika veelal zelfs anti-Europees is in alle problemen, die niet rechtstreeks de Russische militaire bedreiging tegen Europa betreffen. Als gevolg hiervan is sinds 1945 de Europese invloed in de wereld gestaag achteruit gegaan zonder dat de Amerikaanse invloed is gestegen. De situatie wordt verergerd doordat een zeer groot deel der nieuwe

-onafhankelijke-

MEMORANDUM

(Doorslag)

- 4 -

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

Aan:

onafhankelijke landen niet in staat zijn zich zelf te regeren en tot chaos en armoede vervallen. De balkanisering van Afrika, die in toenemende mate voortgaat, is een der bedenkelijkste ontwikkelingen der laatste jaren. Wat zich sinds juli in de vroegere Belgische Kongo afspeelt, is een nieuwe en zware slag aan de positie, de macht en de weldoende invloed van Europa, waarbij, zoals steeds, de Verenigde Naties een sinistere anti-Europese rol spelen. Overgaande tot de NATO zeide de President grote bezwaren te hebben tegen de huidige structuur. Het was "inconcevable", dat vaderlandslievende naties abstracte constructies van NATO-structuur en -bevelvoering, die geen rekening houden met de diepste nationale gevoelens en daardoor op den duur de verdedigingswil ondermijnen, zullen blijven aanvaarden. De Gaulle ging uitvoerig in op deze problematiek en zeide enige malen, dat hij grote twijfel had of op den duur de "ondermijnende werking" van de abstrahering en denationalisering van de defensie de nationale wil tot verdediging wel zal blijven doen bestaan. Het is verder op zijn minst twijfelachtig of Amerika werkelijk onmiddellijk ten strijde zal trekken indien Europa door de Sowjets wordt aangevalen. Het was b.v. een feit dat Engeland, doch ook Amerika bereid waren geweest Rusland tegemoet te komen inzake de kwestie Berlijn. De President gaf daarbij blijk op de hoogte te zijn van de bedenkelijke démarche van Generaal Norstad te Bonn vlak voor de mislukte topconferentie. Wat Europa zelf betreft, was de President van oordeel, dat, ondanks het bestaan van papieren verdragen, de verschillende Europese landen in feite ieder hun weg gaan. Dit was onlangs nog bij de Kongo-crisis gebleken, waarbij geen sprake was geweest van gezamenlijk overleg en gezamenlijk optreden der West-Europese mogendheden.

Ik heb niet nagelaten het betoog van het Franse

-Staatshoofd-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 5 -

Aan:

Staatshoofd krachtig te weerleggen en ben aangevangen met te stellen dat zijn visie ons veel te pessimistisch voorkwam. Ik heb bestreden, dat, voor wat Nederland betreft, de verdedigingswil van het Nederlandse volk op enigerlei wijze ondermijnd zou zijn door de z.g. "abstracte constructies" in Fontainebleau. In tegendeel, bij ons althans is het moreel der strijdkrachten bepaald hoger dan vóór de oorlog terwijl onze defensie-inspanning van minder dan 8% ten tijde van onze neutraliteitspolitiek thans tot bijna 24% van de begroting is gestegen. Minister-President de Quay heeft dit met enige cijfers toegelicht. Nederland zou morgen mobiliseren en ten strijde trekken indien bijv. de Russen zich van Berlijn zouden trachten meester te maken. Ik herhaalde dat wij uiteraard ook liever een meer pro-Europese houding van Amerika in Azië en Afrika zouden zien, doch dat dit voor ons geen reden is het mindere, n.l. de Amerikaanse deelneming aan NATO en de alliantie in Europa, af te wijzen. Ik was minder pessimistisch dan de Generaal over een Amerikaans ingrijpen, indien Rusland Europa zou belagen en in ieder geval was het een feit, dat de Sowjet Unie overtuigd is dat een aanval in Europa oorlog met Amerika betekent en dat zulks dusver de vrede heeft gered. De Generaal beaamde dit, doch vroeg zich af hoe lang Rusland deze "impression salutaire" zou behouden. De Europese samenwerking tenslotte was naar ons oordeel gelukkig hechter en meer doeltreffend dan de Generaal meende, doch zoals gezegd bepaaldelijk voor verbetering vatbaar. Hierop vroeg ik de Generaal een uiteenzetting te geven van zijn plannen. Dit deed de Generaal langs de ons bekende lijnen, waarbij hij grote nadruk legde op de noodzaak met name Duitsland politiek en militair stevig in te kapselen. Ik heb niet nagelaten hierop op te merken, dat juist om die

-redenen-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 6 -

Aan:

redenen Nederland zo'n voorstander is geweest van de Europese defensiegemeenschap en dit verdrag dan ook had geratificeerd. Generaal de Gaulle gaf evenals Minister-President Debré blijk van een duidelijke irritatie tegen de Bondsrepubliek. De Kanselier had tijdens het onderhoud in Rambouillet de indruk gegeven het geheel met de Franse plannen eens te zijn, doch thans was er mede als gevolg van het bezoek van Macmillan, weer een duidelijke "flottement" in de Duitse houding ingetreden, terwijl de Franse Regering met bezorgdheid kennis had genomen van de uitingen der Duitse Regering over Silezië en de aan Polen verloren gegane Duitse gebieden. Voorts kon niemand weten wat er zal gebeuren na het verdwijnen van Adenauer, doch zeker is dat de Duitse situatie alsdan voor het Westen minder gunstig zal zijn. Wat Engeland betreft, zeide de Gaulle geen bezwaren te hebben tegen Engelse deelneming aan politieke consultaties en besluitvorming, doch zeker te zijn dat Engeland daartoe niet bereid zou zijn, aangezien dit land nimmer vantevoren zijn handen heeft willen binden op buitenlands politiek terrein. De NATO zou grondig moeten worden hervormd en moeten worden omgebouwd tot een hechte Atlantische gemeenschap, waarbij de Verenigde Staten ook in de buiten-Europese problemen met Europa één lijn zouden moeten trekken en niet meer iedere keer zelfstandig beslissen. Ik heb gezegd het uitgesloten te achten de Verenigde Staten tot zulk een verdrag te krijgen en alsdan "faute de mieux" handhaving van de huidige NATO te prefereren. Voor wat de suggestie betreft om als "overkoepelend buitenlands politiek orgaan" een Raad van Minister-Presidenten in te stellen, hebben de Minister-President en ik gewezen op de constitutionele situatie in Nederland die een dergelijke constructie uitsluit.

†Overgaande-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 7 -

Aan:

Overgaande op EEG-problemen, zeide de Generaal dat hij niet het EEG-verdrag wil aantasten, doch tot de juiste proporties wil terugbrengen en met name een einde maken aan de pretenties en de usurpaties van de Europese Commissies. Een free-trade area was geheel uitgesloten en Engeland zou zich dienen aan te sluiten bij de EEG, waarbij verdragswijzigingen, die Engeland's positie in het Commonwealth zou handhaven en het in staat zou stellen een zelfstandige handelspolitiek te voeren, niet wel realiseerbaar zouden blijken. De Gaulle blijkt zeer weinig vertrouwen te hebben in de mogelijkheid van het slaan van een brug tussen de Zes en de Zeven en Minister-President Debré merkte op dat er in het Nederlandse beleid een contradictie is, n.l. van de ene kant vasthouden aan de Verdragen van Rome en aan de andere kant een brug naar Engeland te willen slaan. Handhaving van het ene was niet mogelijk met het bereiken van het andere.

Ik heb nog kort geantwoord en uiteengezet dat de sleutel tot een akkoord met Engeland een politieke sleutel is en wel één die zich in Londen en Parijs bevindt en de hoop uitgesproken, dat tussen Engeland en Frankrijk een betere en hechtere politieke samenwerking zal komen. Ik was ervan overtuigd, dat alsdan ook wegen zullen worden gevonden om een brug te slaan tussen de Zes en de Zeven. Merkwaardigerwijze sprak de President dit laatste niet tegen, doch zeide slechts de verwezenlijking van hechte politieke banden tussen Engeland en Frankrijk uiterst moeilijk te achten. Nog zeide de President rechtstreekse Europese verkiezingen onjuist en schadelijk te achten. Wij hebben bevestigd, dat de Nederlandse Regering reeds publiek stelling heeft genomen ten gunste van dergelijke verkiezingen. De Generaal informeerde nog

-naar-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 8 -

Aan:

naar de resultaten van het Beneluxoverleg op maandag j.l., waarbij ik hem heb ingelicht langs de lijnen van mijn betreffende perscommentaar te Brussel. Hierna werd de ochtendzitting opgeheven.

Bij de aanvang van de middagzitting gaf Generaal de Gaulle een résumé van de Franse opvattingen, dat ik hieronder doe volgen, hoewel uiteraard hier en daar herhalingen van wat hierboven reeds is weergegeven, zullen voorkomen. De huidige situatie kenmerkte zich, volgens Generaal de Gaulle, door het volgende:

1) "L'inconsistence de l'Europe", d.w.z. een ontbreken van beslissingen en van gemeenschappelijke visie, waarvoor op het ogenblik geen orgaan, dat verbetering zou kunnen brengen, bestaat.

2) De NATO is gedurende de laatste jaren steeds meer een onvolledige en onvoldoende alliantie gebleken omdat zij slechts op Europa betrekking heeft. Noch politiek noch strategisch is dit voldoende. De militaire integratie in de NATO wordt voor Frankrijk steeds moeilijker te aanvaarden als gevolg van de vele malen dat politiek geen rekening met haar belangen wordt gehouden. Een groot nadeel is voorts dat de in de NATO aanvaarde bevelsstructuur en militaire integratie bezig is de nationale verdediging der verschillende landen te "dépersonaliser" met het gevaar dat de nationale verdedigingswil langzamerhand verdwijnt.

3) Duitsland is een nieuwe machtsfactor geworden met aanzienlijke eigen strijdkrachten en met eigen ambities.

Gezien deze stand van zaken dient "l'ensemble européen" nieuwe vormen van samenwerking te zoeken,

-waarin-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 9 -

Aan:

waarin ieder land zijn individualiteit behoudt en niet ondergaat in integratie constructies. Europa, d.w.z. de landen die daartoe bereid zijn en in de eerste plaats de Zes, dient zich geregeld en op georganiseerde wijze over gemeenschappelijke belangen te beraden en gemeenschappelijke beslissingen te nemen zonder hun nationale verantwoordelijkheden af te leggen, zoals zulks dreigt te geschieden in organisaties, zoals de OEEC, waarin hun verantwoording dreigt te verdwijnen. Verschillende Raden voor buitenland beleid, defensie, economische kwesties, culturele aangelegenheden zouden gevormd moeten worden met daarboven wellicht een overkoepelend orgaan, bestaande uit Regeringschefs. De gewoonte van deze regelmatige ontmoetingen der zes landen zal langzamerhand in het leven roepen een nieuw "concert européen". Daarbij zou de Assemblée der Zes niet verbindende adviezen mogen geven over onderwerpen, die de Regeringen aan haar zou voorleggen.

De EEG kan voortbestaan, maar dient op haar plaats te worden teruggebracht als instrument van gezamenlijke economische politiek. De Generaal merkte nog op, dat het nieuwe "organisme de défense" niet de NATO zou vervangen terwijl de culturele Raad nuttig werk zou doen om de volkeren dichter bij elkaar te brengen. Te zijner tijd zou in de zes landen een Europees referendum kunnen worden gehouden teneinde de volken in staat te stellen hun adhesie danwel afwijzing der nieuwe structuur te laten uitspreken. De Generaal gaf vervolgens een juist overzicht van de verschillende Nederlandse bezwaren en eindigde met te zeggen, dat Frankrijk prefereert een dergelijke structuur met Duitsland, Italië en de Benelux gezamenlijk te doen in plaats van eventueel slechts met Duitsland. Hij stelde voor dat de beide Regeringen zouden nadenken over de gehele problematiek en dat t.z.t. wellicht multilateraal een nieuwe

-diepgaande-

MEMORANDUM

(Doorslag)

Van: Mr. J. M. A. H. Luns

- 10 -

Aan:

diepgaande bespreking zal kunnen worden gehouden. Minister-President Debré vulde het betoog van President de Gaulle aan met nog eens met kracht te beweren, dat "la réalité politique de l'Europe est la nation" en dat integratie slechts op technisch-economische kwesties goed kan werken, doch niet "dans le secteur essentiel", t.w. het politieke en militaire domein. Men dient te komen tot een "résurrection des nations" en van de nationale verantwoordelijkheden, die te veel dreigen te verdwijnen.

Mijnerzijds heb ik volstaan met de door Generaal de Gaulle opgesomde Nederlandse bezwaren te herhalen en te handhaven. Wel heb ik nogmaals aangedrongen op het bereiken van een nieuwe entente tussen Engeland en Frankrijk, waarop de Gaulle reageerde met te zeggen "On peut espérer mais c'est improbable".

Tenslotte werd overeengekomen, dat naar buiten niets zal worden bekend gemaakt over het verloop der besprekingen, doch wel - en zulks op verzoek van Generaal de Gaulle - de zeer goede geest, waarin het gesprek plaatsvond, zou worden onderstreept.

Generaal de Gaulle maakte een fysiek, doch niet psychisch, vermoeide indruk.

Den Haag, 1 september 1960